

РЕЦЕНЗІЇ

ЛІСОВА Т. В.,

доктор юридичних наук, професор,
доцент кафедри земельного та аграрного
права
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.4.47>

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ П. Ф. КУЛИНИЧА
«ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ»¹**

Проведення в Україні земельної реформи обумовило низку системних позитивних змін. Законодавче закріплення та успішна реалізація інституту права приватної власності на землю потребує формування такої правової системи, яка б надійно гарантувала набуття, здійснення та захист прав власників земельних ділянок. Саме впродовж земельної реформи інститут права власності на землю став найважливішим інститутом земельного права. Відбулася масштабна приватизація державного земельного фонду (насамперед йдеться про землі сільськогосподарського призначення).

При цьому, запроваджуючи ринковий обіг земель сільськогосподарського призначення, держава повинна вжити ефективних заходів щодо забезпечення охорони сільськогосподарських угідь та забезпечити належні умови для їх відновлення.

В умовах завершення земельної реформи в Україні все більшої актуальності набуває питання проведення нової кодифікації земельного законодавства.

У зв'язку з цим привертає увагу видана видавництвом «Норма права» (м. Київ) у 2021 році монографічна праця доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента Національної академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки, провідного наукового співробітника, завідувача сектору проблем аграрного та земельного права на громадських засадах Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України П. Ф. Кулинич «Земельна реформа в Україні: правові проблеми». У монографічному дослідженні широко висвітлені теоретико-правові засади земельної реформи в Україні, як важливого напрямку модернізації Української держави у XXI столітті. Крім того, автором чітко окреслені проблемні питання у правовому регулюванні відповідних суспільних відносин та запропоновано варіанти їх розв'язання.

Зазначене підтверджує актуальність проведеного монографічного дослідження П. Ф. Кулинич.

Наукове значення проведеного дослідження полягає перш за все в тому, що воно є першим комплексним, системним, глибоким та всебічним дослідженням проблем правового забезпечення земельної реформи в Україні та засноване на аналізі як сучасного вітчизняного, так і зарубіжного земельного та іншого законодавства.

План монографічного дослідження вивірений, логічно обґрунтований. Рукопису притаманна чітка, злагоджена структура та чітка логіка подання матеріалу. Архітектоніка роботи є оптимальною. Монографічне дослідження складається зі вступу, трьох самостійних розділів: «Теоретико-правові засади земельної реформи», «Земельна реформа та розвиток основних інститутів земельного права України», «Основні напрями правового забезпечення завершення земельної реформи в Україні», що є змістовно взаємопов'язаними між собою, всебічно обґрунтованих висновків. Таке викладення матеріалу стане в нагоді

¹ Кулинич П. Ф. Земельна реформа в Україні: правові проблеми. Київ. Норма права. 2021. 308 с.

для подальшого опрацювання проблем правового забезпечення у сфері сучасної земельної реформи в умовах соціально-економічних та правових трансформацій у сфері земельних відносин.

Дослідження автор починає з аналізу теоретико-правових засад земельної реформи (розділ 1). Розділ 2 рецензованої монографії присвячено дослідженню земельної реформи та питанням розвитку основних інститутів земельного права України. У 3 розділі монографії автором всебічно розглянуто основні напрями правового забезпечення завершення земельної реформи в Україні, запропоновано шляхи розв'язання низки проблем у зазначеній царині. Особливої уваги заслуговує окремий підрозділ монографічного дослідження (3.8) щодо завершення земельної реформи та перспективи нової кодифікації земельного законодавства України.

Науково-теоретичним підґрунтям для написання цієї праці послужили публікації українських учених у галузі земельного та інших галузей права. При підготовці монографії було вивчено значний масив наукових напрацювань представників інших наук, зокрема економічної й сільськогосподарської.

Значення запропонованого рукопису монографії підкреслює й аналіз у 1 розділі наукової праці змісту та правових форм реформування земельних відносин на території України до відновлення незалежності, детальне дослідження основних етапів, а також суперечностей правового регулювання реформування земельних відносин на сучасному етапі розвитку нашої держави. Особливої актуальності проведеному монографічному дослідженню надає ґрунтовний та всебічний аналіз гармонізації земельного законодавства України з відповідним законодавством Європейського Союзу та її впливу на вітчизняну земельну реформу. При цьому, основним засобом реформування земельних відносин автор вбачає реформування земельного законодавства.

Заслуговує на увагу дослідження розвитку в умовах земельної реформи правових засад управління земельними ресурсами, користування та охорони земель як основних інститутів земельного права України. У 2 розділі монографічного дослідження науковцем проведено ґрунтовне дослідження становлення та розвитку центрального органу виконавчої влади України у сфері регулювання земельних відносин, зміни його статусу, розвитку системи прав на землю, ефективності та певних наявних недоліків правової охорони земель в цілому та родючості ґрунтів зокрема. Значний науковий інтерес становить аналіз становлення правової теорії та практики оренди землі. Всебічної підтримки заслуговують наукові погляди вченого на правове забезпечення сільськогосподарського зонування як на пряму посилення охорони земель України.

Особливого схвалення заслуговує дослідження у 3 розділі монографії основних напрямів правового забезпечення завершення сучасної земельної реформи в Україні, в тому числі земельно-ресурсної реформи, децентралізації влади у сфері земельних відносин та їх дерегуляції. Підтримки заслуговує й висвітлення проблемних питань запровадження фермероцентричного ринку сільськогосподарських земель та модернізації інституту права фермерського землекористування в цілому. Викликає цікавість й формулювання теоретичних засад запровадження моніторингу земельних відносин як засобу забезпечення їх прозорості, а також інституту земельного омбудсмана для забезпечення пріоритетної охорони прав і законних інтересів селян і дрібних власників та користувачів земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

Суттєвим досягненням дослідника варто вважати визначення можливостей та перспектив проведення нової кодифікації земельного законодавства України для закріплення його досягнень у період земельної реформи.

Рецензована монографія П. Ф. Кулинича являє собою цілісне дослідження сучасних теоретичних і практичних проблем правового забезпечення земельної реформи в Україні. На основі комплексного аналізу як національного, так і зарубіжного законодавства в монографії вдалося розв'язати надзвичайно вагомую наукову проблему, сформулювати нові теоретичні положення і зробити науково обґрунтовані висновки, а також запропонувати цінні

практичні рекомендації у зазначеній сфері. На безумовне схвалення заслуговує авторський висновок стосовно обґрунтованості доктринального положення про доцільність збереження самостійності земельного права як окремої галузі правової системи України, що засвідчено багаторічним досвідом правового регулювання земельних відносин.

З огляду на актуальність теми дослідження, ступінь наукової новизни, теоретичну й практичну значущість запропонованих висновків та пропозицій, надрукована монографія Кулинич Павла Федотовича «Земельна реформа в Україні: правові проблеми» підготовлена на належному науково-теоретичному рівні та є надзвичайно цікавою та актуальною для сучасної науки земельного права, містить обґрунтоване всебічно нове вирішення наукової проблеми, а тому буде цікавим і корисним для вчених-правників, викладачів, аспірантів і студентів юридичних і сільськогосподарських навчальних закладів, політиків, державних службовців, активістів громадських організацій, а також усіх, кого цікавлять сучасні проблеми розвитку науки земельного права.

